

Viure, raonar, escriure.

Una nota sobre Jordi Domènech

MANUEL COSTA FERNÁNDEZ

Parlar d'un poeta deu anys després de la seva mort, en una publicació com *Quadern*, que vol ser punt de trobada de la cultura present, només hauria de tenir dues finalitats: reivindicar-ne la contemporaneïtat i provocar-ne la lectura¹. Però, en aquest cas, hi ha un tercer objectiu: revelar el seu pensament i el seu caràcter manifestats fora dels poemes.

Jordi Domènech va ser un humanista, és a dir, una persona capaç de pensar globalment la realitat social i cultural, sense excepcions volgudes. Aquest humanisme, de caire renaixentista, s'expressava fonamentalment per via oral, per mitjà de llarguíssimes converses amb els seus amics. En queden pocs rastres escrits —més enllà del que es dedueix dels propis poemes—, amb l'excepció d'una petita obra, gairebé inclassificable, *La llei del parèntesi (o tota precaució és poca)*². És aquí on, mitjançant expressions generalment curtes que ell qualificava d'aforismes, tenyides d'humor, d'ironia i a vegades de dura mordacitat, s'endevina el pensament del poeta. Podem, doncs, asseverar que el seu sistema de comunicació circulava per dos camins: el poema, concís, molt mesurat, aromàtic com una grappa curosament destil·lada, i la prosa col·loquial, on les oracions subordinades no hi estaven prohibides:

Qui va ser el collonut que va convèncer els poetes que s'havien de dedicar a explicar allò que és inexplicable (i que possiblement no fa cap falta que mai ningú no arribi a explicar)?³

Conscient d'aquesta visió humanística que va anar elaborant al llarg de tota la seva vida, se'n burlava, però:

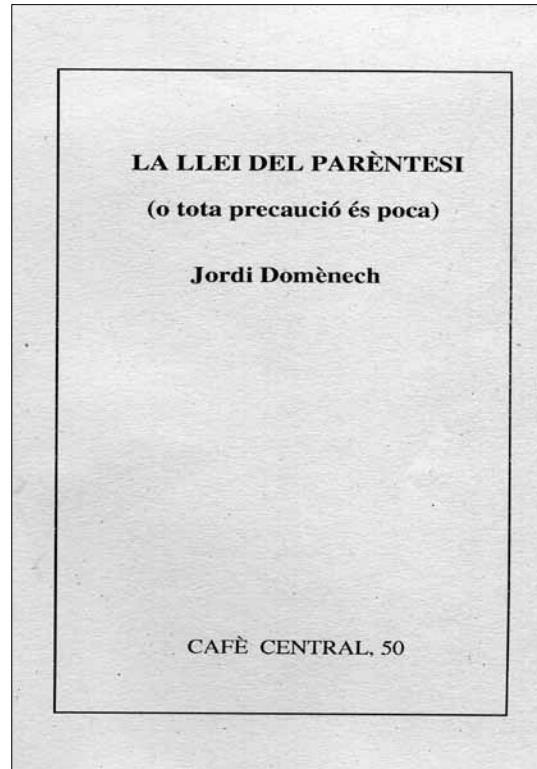
Faig l'encreuat de tres mil caselles que ha sortit en un diari: és l'aventura intel·lectual més agosarada que he emprès en ma vida.*

Des d'un punt de vista social, Domènech era cosmopolita, però amb la mirada centrada, per raons de proximitat i d'educació, en l'Europa llatina, especialment en la seva estimada Itàlia, però també en totes les cultures minoritàries: gallecs, sards, bretons, corsos, friülenses, lígurs, normands, *e tutti quanti*. No era nacionalista (de fet, tots dos coincidíem en el fet que ens sentíem *nacionalistes* d'allà on anàvem i

1 El lector interessat trobarà a la Viquipèdia (http://ca.wikipedia.org/wiki/Jordi_Domènech_Soteras), un resum molt complet de la seva obra. I si vol llegir-lo, *Obra poètica 1971-2002*. Vic: 2008. Eumo Editorial. Cafè Central. ISBN: 978-84-9766-287-1, és el llibre que trobarà més a l'abast.

2 *La llei del parèntesi (o tota precaució és poca)*. Barcelona: 1994. Cafè Central.

3 Els textos marcats amb un asterisc no han estat mai editats. Són extrets d'un mecanoscrit que Jordi Domènech em va lliurar per tal que l'ajudés a fer-ne la tria. Com que no renegava de cap d'ells, em considero autoritzat a publicar-los.

ens interessava la cultura) i no ens agradaven ni els himnes ni les banderes:

El Guinovart, per dir-ne un, pinta en català o en castellà?*

Enemic declarat dels cofats petitburgesos, com a dissenyador interiorista que va ser tota la vida en va haver de tractar molts:

La clienta em va demanar que volia el saló de casa seva amb llum genital.*

L'altre client em diu que ho vol en alumini extorsionat.*

Profundament demòcrata, no va entendre mai, però, que els seus estimats gallecs, en les eleccions generals de 1977, les primeres després de la dictadura, votessin majoritàriament als partits provinents del franquisme. De fet, ell, que havia estat tan relacionat amb Galícia (la segona edició del seu primer llibre *Poema en deu trossos* va ser publicada el 1974 amb text en català i en gallec a les Edicions do Castro de A Coruña), se'n va anar distanciant progressivament.

Tampoc va admetre mai a Sabadell, la seva ciutat, l'aculturalitat de l'alcalde Antoni Farrés (1979-1999) i no cal dir del seu successor, Manuel Bustos, de qui va ser contemporani des del 1999 al 2003:

L'única marca ideològica que els queda als nostres administradors municipals (d'esquerres) és l'odi que els inspiren els cotxes dels ciutadans.*

A nivell de país, li irritava la *cultureta* en totes les seves manifestacions i l'investia verbalment, fins a fer sang:

Puc confiar, puc viure, en definitiva, en un país la màxima manifestació cultural del qual és un concert "de habaneras", la música més ensopida i repetitiva (si excloem la sardana) del món?***4

Pel que fa al seu concepte estètic, més enllà de l'anàlisi que fa algun crític (D. Sam Abrams) sobre els seus "dubtes" entre la modernitat i l'avantguardisme (en un text breu com aquest ho haig de resumir així, però estic segur que el Sam m'ho perdonarà), penso que la nina dels seus ulls era l'avantguardisme, despullat dels elements decadents que hi anaven apareixent. D'aquí, aquesta sentència:

L'avantguarda és intocable (si més no, jo no la penso pas tocar).*

Ho deia, potser, en el mateix sentit que el Manolo Vázquez Montalbán respecte a la decadència del comunisme: «deixeu que jo sigui el darrer i el que apagni el llum¹». La mort prematura de tots dos ho va impedir.

Era molt crític respecte als *parvenus* que s'introduïen al món de l'art sense el treball i el rigor necessaris:

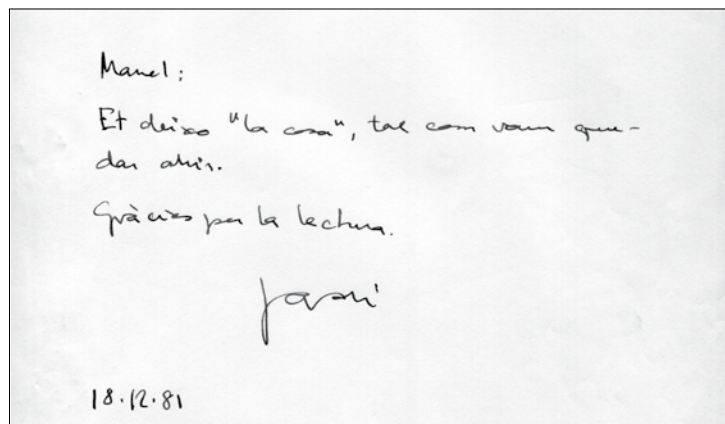
A propòsit de molts neo-pintors: la modernitat ha de consistir per força a fer les coses de sempre però més mal fetes?*

Respecte a l'escatologia (sempre fèiem broma amb els dos sentits del mot), era agnòstic, més que ateu. –Si algú ens ha enviat aquí baix a viure –em deia– és perquè ell no devia saber pas com fer-ho. Els darrers anys de la seva vida va estar molt preocupat per apostatar legalment, va preparar la documentació i la va presentar al bisbat. Li van posar moltes objeccions, que ell anava resolent, de mica en mica. No sé com va acabar el procés. En aquesta època va escriure:

Apostataria més, si abans em fes de l'Opus?***

Era lent, lentíssim i extraordinàriament minuciós en el seu treball. No admetia cap mena de pressió externa. Feia la sensació d'estar posseït per una mandra infinita que no era tal, sinó una manera epicúria de viure, d'esgotar tot el plaer que proporciona l'exercici constant dels cinc sentits, en la contemplació, la lectura, l'audició, la conversa, la sexualitat, la gastronomia...

4 Els textos assenyalats amb dos asteriscs corresponen a un original que Jordi Domènech em va enviar el dia 8 de juliol de 2002, notificant-me "la represa dels aforismes". Són, per tant, inèdits.

Nota manuscrita de Jordi Domènech a Manuel Costa acompanyant l'original de En comptes de la revolució

Ja és ben trist que, ultra (perdó) veure'ns obligats a viure sense haver-ho demanat a ningú, encara ens hàgim de "guanyar la vida"*

Durant la seva, va plantejar moltes propostes culturals. Brillantment iniciades, les abandonava ràpidament, segurament pel perfeccionisme i pels dubtes que sempre l'assetjaven. De totes elles, la creació de la Sala Tres⁵, en el si de l'Acadèmia de Belles Arts de Sabadell, fou la més important, malgrat que només hi va durar uns mesos. Per sort, havia pres la decisió de compartir la iniciativa amb el seu amic, el també poeta Antoni Clapés, i ambdós havien optat per la creació d'un grup en el qual hi participaven Alfons Borrell, Benet Ferrer i Josep Domènech. També fou soci fundador de la llibreria Els Dies, poc després d'acabar la dictadura.

L'obra de Jordi Domènech és el punt de sortida d'una manera de fer poesia que encara es pot desenvolupar molt més, perquè assenyalava molts camins inexplorats. Penso que llegir-la és gairebé una obligació per a les noves generacions de poetes i per als lectors de literatura en general. Com tantes altres joies del nostre petit i embolicat país, és poc coneguda.

Potser valdria més que, com a poble, deixéssim de mirar-nos el melic i de compadir-nos i ens ocupéssim de fer germinar tantes i tantes llavors que tenim a la cambra dels mals endreços. Allò que ens donarà legitimitat al món serà la nostra contribució a la cultura global per mitjà del nostre pensament, expressat amb els matisos únics que ens dona la llengua pròpia. No podem ser, no hem de ser, ni imprudents aventurers ni excloents provincians.

"Il pleure dans mon coeur et j'ai lu tous les livres." I, ara què?***

Manuel Costa Fernández treballa en el camp de la comunicació. És filòsof de formació, gestor cultural i editor.

5 Per a una història de la Sala Tres es pot consultar Maia Creus, Francesc Ventura, Àngel Llobet, Manel Foraster, Xavier Domènech, Martí Marín, Manuel Costa Fernández, Victòria Combalia, Pilar Parcerisas, Àlicia Suárez, M. Josep Balsach. *Sala Tres. 1972-1979. En la ruta de l'art alternatiu a Catalunya*. Sabadell: 2007. Ajuntament de Sabadell. ISBN: 978-84-87221-57-6.